

จากบ่อทรายร้าง‘บางเลน’ สู่‘ธนาคารน้ำ’สู้ภัยแล้ง

แ มีปัญหาภัยแล้งจะขยายวงกว้าง กระทบภาคการเกษตรในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ แต่ชาวนาหมู่ 7 ต.ไทรงาม อ.บางเลน จ.นครปฐม ยังคงปลูกข้าวได้อย่างหน้าชื่นตาบาน ได้ผลผลิตออกมาเป็นที่พอใจ มีน้ำใช้ตลอดไม่ขาดสน

เป็นเพราะชาวนา ต.ตำบลไทรงาม ได้ร่วมมือกับเจ้าของธุรกิจดูดยทราย ที่มีพื้นที่กว้างกว่า 1,200 ไร่ เป็นบ่อน้ำขนาดใหญ่เชื่อมต่อกันหลายลูก ปรับสภาพดินแปลงปรับปรุงบ่อเก่าในพื้นที่กว่า 230 ไร่ ทดลองใช้เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติสำรองในภาคการเกษตร

ประมวล โชคลิขิต ในวัย 61 ปี อดีตข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ บอกว่า เป็นผู้ดูแลธุรกิจดูดยทรายและพัฒนาที่ดินผืนนี้แทน **วิเชียร รัตนพิระพงศ์** อดีตรองปลัดกระทรวงมหาดไทย โดยเห็นว่าบ่อทรายเก่าที่ปล่อยทิ้งร้างน่าจะสร้างประโยชน์อะไรได้บ้าง ขณะเดียวกันมีเกษตรกรและผู้นำท้องถิ่นเข้าหาหรือนำน้ำจากบ่อทรายไปใช้ในการระบวนการปลูกข้าวช่วงฤดูแล้ง เพื่อช่วยให้ชาวนาได้มีผลผลิตตลอดปี โดยใช้วิธีดูดยน้ำจากบ่อทรายลงคลองสาธารณะ ให้เกษตรกรชาวนาดันน้ำเข้ามา ขณะเดียวกันเราก็ประสานกรมชลประทานปล่อยน้ำให้เราเพื่อเก็บกักไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ถึงช่วงหน้าฝนบ่อทรายจะเป็นที่เก็บน้ำเหมือนแก้มลิง

“ประมวล” บอกว่า การทำโครงการนี้สิ่งสำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะ **นิมิตร คล้อยอรุณ** ผู้ใหญ่บ้าน คอยให้ความรู้ระหว่างเรากับชาวนาน้ำว่าต้องทำอะไรบ้างกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อนำไปใช้ในภาค



ประมวล โชคลิขิต

การเกษตร ขณะที่ **สมยศ สิบนุช** เป็นผู้กำกับดูแลประตุระบายน้ำ ส่วน **มนตรี จงอักษร** เป็นผู้ประสานงานกับชลประทาน และเป็นเกษตรกรต้นแบบปลูกพืชใช้น้ำน้อยทดแทนการปลูกข้าวช่วงฤดูแล้งเป็นที่มางานเรียนรู้ศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งและอุปสรรคต่างๆ และที่สำคัญต้องปลูกจิตสำนึก

ให้เกิดการห่วงแหนรักษาและดูแลแหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ในภาคการเกษตรนั้นสำคัญที่สุด จนเป็นที่มาของโครงการ **“ธนาคารน้ำ”** ขึ้นมา

หลายคนอาจมองไม่ออกว่าอะไรคือธนาคาร

น้ำ **“ประมวล”** แจกแจงว่า คือวันนี้เรามีบ่อน้ำขนาดใหญ่พอที่จะใช้ในภาคการเกษตรในช่วงฤดูแล้งได้อย่างเหลือเฟือ แต่น้ำในบ่ออาจจะไม่ได้มาตรฐานพอ เราต้องขอสืบน้ำดิบจากแม่น้ำท่าจีนเข้ามาเก็บกักไว้กับน้ำในบ่อเดิม โดยการใช้เครื่องสูบน้ำภาคการเกษตรของชาวบ้านมาช่วยกันลงแซกสูบน้ำจากแม่น้ำท่าจีนที่อยู่ห่างถึง 3 กิโลเมตร มาเก็บไว้ เหมือนกับชาวบ้านสูบน้ำมาฝากเราเก็บกักไว้ ช่วยดูแลรับสภาพน้ำให้โดยทางเราออกค่าใช้จ่ายเรื่องน้ำมัน ค่าอาหารและอื่นๆ ให้ เมื่อถึงช่วงที่เกษตรกรต้องการใช้น้ำ ก็มาตั้งเครื่องช่วยกันลงแซกสูบน้ำจากบ่อลงคลองสาธารณะ หรือคลองลำรางสู่ท้องนา โดยไม่ต้องพึ่งพาน้ำจากชลประทาน

ด้าน **นิมิตร คล้อยอรุณ** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 บอกว่า กว่าที่จะมาถึงวันนี้ได้ต้องตอบคำถามชาวบ้านทุกวัน และนำชาวบ้านมาร่วมกันลงมือทำให้เห็น มีการติดตามผลและเฝ้าระวัง มีการกำหนดระยะเวลา ขนาดจำนวนแปลงนาชัดเจน เป็นข้อมูลหลักที่ใช้ในการวางแผนร่วมกันในการบริหารจัดการน้ำที่จะต้องสูบน้ำจากแม่น้ำท่าจีนมาเก็บไว้ใช้ในธนาคารน้ำของเรา และจัดสรรแบ่งปันออกสู่คลองสาธารณะให้แก่ราษฎรเพื่อสูบน้ำเข้าไร่นา พวกเราศึกษาเรียนรู้ ถูกผิดกันมานานพอสมควร พวกเรารู้จักธรรมชาติ รู้ปัญหาและอุปสรรคเรื่องน้ำมายาวนาน ทั้งแล้ง ทั้งท่วมปกติซ้ำซาก และท่วมใหญ่ถึง 2 ครั้ง ดังนั้น เรื่องน้ำไม่ต้องกังวล เราเชื่อว่าพวกเราเอาอยู่

“สมยศ สิบนุช” เกษตรกรปลูกข้าว วัย 62 ปี บอกว่า น้ำในบ่อทรายหรือธนาคารน้ำ เรามีการวัดค่าน้ำซึ่งบางช่วงอาจจะมีความเค็ม ความกร่อย เรารู้ปัญหาเราก็คือขอชลประทานพื้นที่ ว่าเราขอสูบน้ำเข้าในช่วงนี้ระยะสั้นๆ เพื่อนำมาเก็บกักปรับสภาพน้ำให้สมบูรณ์ ได้มาตรฐานการเกษตร ด้วยระบบธรรมชาติ ในธนาคารน้ำ เราใช้ระบบนิเวศสัตว์น้ำเป็นตัวชี้วัด โดยการให้ชาวบ้านมาเลี้ยงปลาในกระชัง (ฟรี) เมื่อสัตว์น้ำมีชีวิตเติบโตได้ แสดงว่าน้ำปกติ ลักษณะนี้เป็นเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน

ทวีพล หลิมชัยสุวรรณ